

איש אמו ואביו תיראו (יט-ג)

רש"י מבאר: היות והאדם ירא מאביו יותר מאמו לכך הקדים ביראה את אמו, לומר שעל האדם להתאמץ להיות ירא גם מאמו.

שלא לקלל אב ואם על המבזה אביו או אמו בלבד, או בדברים או במעשה שסותר דבריהם או יושב במקום המיוחד להם וכיוצא בזה, נאמר ארור המקלל אביו ואמו, פרשו שאינו לשון קללה אלא לשון בזיון. (ספר חרדים).

בן אחד היה מפרנס את אמו האלמנה בכבוד רב. מידי יום ביומו היה דורש בשלומה ומביא אל ביתה דברי מאכל ומשתה, מתעניין בשלומה, דואג לכל מחסורה ומשתדל למלא את רצונותיה. כך עברו הימים בנחת, והאם רוותה נחת מבנה. היא ראתה כמה משתדל הוא לקיים את מצוות כיבוד אם.

והנה לאחר זמן מה החליטה האם האלמנה להינשא בשנית. לא מצא הדבר חן בעיני הבן. הוא אמנם, המשך לבוא ולבקר את אמו, אך החל לזלזל בכבודה, אמו היתה בזויה בעיניו לאחר נשואיה והדבר ניכר היה בהתנהגותו.

לימים, נסע הבן לסחור, הוא הפליג באניה להגיע לארץ רחוקה. והנה באחד הימים התנדד האיש על ספון האניה, החליק, ומעצמת המכה נהרג האיש במקום. רב החובל הצטער בגינו, אך להושיע לא יכול, לפיכך נטל את גויתו של היהודי וזרקה לתוך הגלים הזועפים.

בתום המסע הגיעה האניה חזרה למקום מוצאה ושם נודע לתושבי המקום כי הבן שנסע לרגל מסחרו מת וגופתו הושלכה לים. ערכו היהודים בדיקות וסריקות מקיפות בכל אזור החוף כדי למצוא את גויתו ולהביאה לקבר ישראל. ידעו הם שגלי הים פולטים החוצה אל החוף חפצים שונים, לפיכך חפשו שמא פלט גם את גופת היהודי. ואכן, לאחר מאמצים גילו את גופת הבן על שפת הים ומה נדהמו כאשר ראו עין אחת של היהודי מנוקרת, העורבים נקרוה.

ומדוע נקרוה העורבים? כיון שביזה וזלזל במצות כבוד הורים. ועל זה אמר שלמה המלך (משלי ל', י"ז) "עין תלעג לאב ותבז ליקהת אם יקרוה ערבי נחל ויאכלוה בני נשר". (613 סיפורים על תרי"ג).

כשנפטר הרב טולידנו, הספידו הרב משאש, והוא סיפר כי למד עם הנפטר בהיותם ילדים. פעם אחת, כשהרב טולידנו היה ילד בן עשר נפל למשכב, והוא בא אליו לביקור חולים. כשהוא נכנס אליו היה נאנח מרוב כאבים, אבל לפתע הפסיק להתאנח, אך כעבור כמה רגעים, חזר ונאנח שוב.

שאל אותו הרב משאש, האם הרגשת קודם טוב יותר, כשהפסקת להתאנח? ענה הרב טולידנו: לא, כאב לי גם אז, אלא ראיתי שאבי עובר על יד החדר ולא רציתי לצער אותו, לכן הפסקתי להתאנח.

(שאל אביך ויגדך)

ישראל לסגולתו

סגלה שיהיו דבריו נשמעים

הנוטר ברית קדש ומשמר עצמו מפל דבר רע בענין זה הן במחשבה והן בדבור ועל אחת כמה וכמה במעשה, זוכה פיוסף הצדיק למלכות ולשלטון שכל אשר יאמר יתקבל ויעשה על פיו.

וכן מובא בזהר הקדוש (בראשית צג ע"ב) שהנוטר בריתו זוכה למלכות, ומבאר הרב טה"ק ואין הפונה דוקא למלכות פיוסף שהיה מלך במצרים, אלא אף מלך בביתו קרוי מלך, מלך בקהלתו קרוי מלך, וזכה שלפחות אצל אנשי ביתו יהיו דבריו נשמעים.

והוא מדה במדה, כשם שהשליט את עצמו על יצרו לכבשו בדבר הקשה ביותר, כן ישליטו ה' להיות מושל באשר תחת ידו, וכאמור לפחות הוא שיהא מושל אצל אנשי ביתו ויהיו דבריו נשמעין כמלך בגדוד.

ר' יעקב ישראל לוגאסי

אמונה

ד. יש דברים שהם מביאים הזק גדול לעולם. והדבר קשה: למה נבראו?
תדע, שבנדאי יש בהם צד אחד לטובה.

לשמח חתן וכלה

מצוה גדולה וחשובה לשמח חתן וכלה, ומצוה זו נכללת במצות גמילות חסדים.

(שלחן ערוך (אבן העזר סימן סה סעיף א), ואהבת חסד (פרק שישי). וכתב השדי חמד (מע' חתן וכלה אות יג) שמדברי רבי מן האחרונים נראה, שמצות זו היא מדרבנן. ע"ש. וכתב השלי"ה הקדוש (מסכת פסחים פרק נר מצוה), שעדיפא מצות שמחת חתן וכלה לשם שמים, משאר גמילות חסדים.) (הרב אברהם ישראל)

משהו לנשמה

בצדק תשפט עמיתך (יט-טו)

הוי דן את כל האדם לכף זכות הוי דן את חברך לכף זכות (רש"י).

הדן את חברו כף זכות דנין אותו לכף זכות (שבועות ל) ובמדרש (משלי יב) נאמר אם ראית אדם שמדבר טוב על חברו, אף מלאכי השרת מדברים עליו טוב. ואם ראית אדם שמדבר רע על חברו – אף מלאכי השרת מדברים עליו רע.

ובזה נתבאר הפסוק (תהילים קכא) "ה' צלך על יד ימינך", דהיינו כפי שהצל עושה מה שהאדם עושה, כן מתנהגים עמו מלמעלה. לכן אם מתנהג בחסד וברחמים ומלמד זכות על אחרים – כך מתנהגים עמו מלמעלה. לכן אם מתנהג בחסד וברחמים ומלמד זכות על אחרים כך מתנהגים עימו משמים.

רבי נחמן מברסלב זיע"א כותב ב"ליקוטי עצות" אפילו מי שנראה רשע גמור ח"ו צריך לחפש ולמצוא בו איזה מעט טוב שבאותו המעט הוא אינו רשע ועל ידי צד זה שיצא בו איזה דבר טוב ודן אותו לכף זכות על ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות. קל וחומר למי שלא מוחזק כרשע אלא ע"י מעשה מסוים מטיל ספק בצדקותו או ביושרו, אל לנו להיות חפוזים ולהחליט לדונו לכף חובה כי יתכן שאנו חורצים דין בטרם עת.

כאשר החלה ההתנגדות לספרו של הרמב"ם "מורה נבוכים", הגיעה השמועה על כך עד אשכנז הרחוקה. אולם לשם הגיעה השמועה כי הספר מכיל דברי כפירה ח"ו.

חכמי אשכנז החליטו לשלוח את רבי מאיר כדי לתהות על קנקנו של הרמב"ם והוא יצא לדרך. הרמב"ם קיבלו בסבר פנים יפות ובמשך שעות למדו יחד. אמנם רבי מאיר ראה כי הרמב"ם מגלה למדנות מופלאה, אך כיוון שהגיע מתוך מחשבה כי הרמב"ם אינו כשר ח"ו – חשד בכל מעשיו.

לעת ערב כאשר הזמינו הרמב"ם לאכול, ראה ר' מאיר לחרדתו הרבה כי בצלחת יש תבשיל מוזר הדומה לאצבעות אדם ועל כן אמר לרמב"ם כי אינו חש בטוב ולכן אין הוא יכול לאכול.

קרא הרמב"ם למשרתו ואמר לו "פתרוס, גש והבא לאורח יין!" התפלא ר' מאיר הלא פתרוס הוא שם של גוי ואם יגע ביין ינסך אותו! לכן התנצל בפני הרמב"ם כי מחמת תשישותו מהדרך אין הוא מסוגל אפילו לשתות.

כששכב ר' מאיר על מיטתו שמע את הרמב"ם אומר למשרתו: "פתרוס, מחר בבוקר תהרוג את העגל כדי שנוכל לכבד את האורח בבשר רך וטעים!"

שנתו של ר' מאיר נדדה מעיניו. בליבו החליט כי אין שום ספק כי השמועות שיצאו על הרמב"ם נכונות. הוא אוכל אצבעות אדם, שותה יין נסך ואף לא מקפיד על השחיטה!

הוא ציפה כבר שיאיר השחר ויוכל לעזוב מהר ככל האפשר את ביתו של הרמב"ם.

בבוקר חיכה לו הרמב"ם ואמר לו "יודע אני כי באת אלי בגל החשדות שחושדים בי! ידוע לי מדוע סירבת לאכול ולשתות, אך דע כי המאכל שסירבת לאכול הוא מין ירק הדומה לאצבעות, והוא כשר בתכלית. אמנם למשרתי קוראים פתרוס, אך זהו גם שם יהודי. הלא לאביו של ר' יוסי פתרוס, כמובא בתלמוד ירושלמי! בנוסף לזאת ציוויתי עליו להרוג את העגל ולא לשוחטו, כי עגל זה נמצא בבטנה של פרה שנשחטה כדין, ועל כן אין צורך לשוחטו."

כאשר שמע ר' מאיר את ההסברים האלו נחה דעתו, והבין כי דן את הרמב"ם לחובה בלי שום הצדקה. אחרי שהסביר לו הרמב"ם את מהותו של הספר "מורה נבוכים" והתפלפל עימו בדברי תורה, נפרד ממנו ר' מאיר בידידות ובהתפעלות מגדלותו וגאונותו והביע בפניו צער וחרטה על אשר חשד בו.

לעיתים קרובות מזמנינו לנו מהשמים מצבים בהם אנו רואים חבר או מכר שמתנהג בצורה שגוררת אחריה תגובה, לזכות או לחובה, עלינו להיות מתונים בדין ולזכור כי במידה שאדם מורד – מודדין לו. הרגיל דון לכף זכות, גם בשמים ידונו אותו לכף זכות, והדן לכף חובה מביא על עצמו ח"ו פסק דין של חובה.

(אור דניאל)